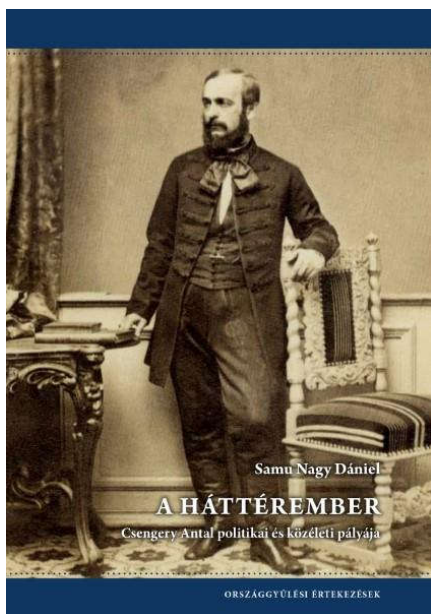

A háttérember. Csengery Antal politikai és közéleti pályája

Samu Nagy Dániel:

Budapest: Országgház Könyvkiadó, Országgyűlési értekezések, 2022.

Csengery Antal egy azon 19. századi magyar politikusok közül, aki talán még ismert, ám valószínűleg kevesen tudnának konkrétumokat kapcsolni a nevéhez. Habár a maga korában befolyásos és tekintélyes személyiség volt, az utókor – a szóban forgó kötet szerzője szerint méltatlanul – elfeledte őt. Samu Nagy Dániel, az Országgyűlés Hivatala Közggyűjteményi és Közművelődési Igazgatóságának munkatársa ennek a másodvonalba szorult, mégis rendkívül széles érdeklődési körrel bíró aktornak a teljes körű életrajzát írta meg e monográfiában, amiben az igen kedvező forrásadottságok is a

segítségére voltak. Szerencsére rengeteg levél, újságcikk, országgyűlési irat és egyéb más forrás maradt fenn, melyek segítségével részletes képet kaphatunk Csengeryről mint politikusról és mint magánemberről.

Az 1822-ben Nagyváradon született Csengery Antal jelen volt a 19. századi magyar történet több sorsfordító eseményénél, a politika és a közélet számos területén hagyta ott kézjegyét. Szülővárosában, majd Debrecenben végezte jogi tanulmányait. Liberális szellemiségű, jogvégzett ifjúként indult a karrierje az 1840-es évek közepén; megismerkedhetett mind a vármegyei, mind az országgyűlési élettel, többek között Beöthy Ödön is támogatta a pályakezdését. Hamar kilépett az országos politika és közélet színterére, amiben szerepe volt annak is, hogy kapcsolatba került számos fiatal gondolkodóval (Eötvös József, Trefort Ágoston stb.).

Samu Nagy Dániel művelt, tájékozott, ugyanakkor néha rideg és kioktató viselkedésű emberként ábrázolja Csengeryt, aki gyorsan haladt előre a pályáján. Politikusként, újságíróként és lapszerkesztőként egyaránt nevet szerzett magának, széles ismeretségi kört alakított ki, s lassan a tudományos élet világában is mind jelentősebb pozíciókra tett szert. 1848–49 folyamán kezdetben az ellenzékkal tartott, de a szabadságharc

erőinek fogytával egyre inkább a Békepárt törekvéseit érezte közel magához. Az elnyomatás idején is igyekezett ébren tartani a reformgondolkodást: újságcikkek megjelentetésével, tanári munkával, lapszerkesztéssel, írói kör kialakításával találta meg a közszellem megmentésének és eszméi hirdetésének lehetőségét.

Az 1850-es évek végétől egyre tevékenyebben kapcsolódott be az éledező közéletbe, Deák Ferenc körének egyik „szürke eminenciásává” vált. Szűkre szabott életének és politikai pályájának talán legfontosabb időszakát a kiegyezés körüli esztendőik jelentették. Szerepe volt a delegációk intézményének kialakításában, a horvát kiegyezés tető alá hozásában, illetve a polgári iskola meghonosításában. Az 1869 és 1872 közötti néhány évben volt karrierje csúcspontján, majd a Szabadelvű Párt megszűlésében végzett munkáját követően – részben betegségei miatt is – fokozatosan visszavonult. Habár fiatalon Pest-Budára költözött, s a jogvégzett köznemesek egy részétől eltérően az országos politizálás, illetve közélet területén találta meg a számításait, a szülőföldjétől sem szakadt el teljesen, hiszen például 1861-ben a bihari választókerület képviselője volt.

A szerző koncepciója szerint Csengery – viszonylagos háttérbe húzódása ellenére is – tevékeny és jelentős hatással bíró személyiség volt, aki többféle terepen is otthonosan mozgott: publikált, törvényjavaslatokat dolgozott ki, a Magyar Tudományos Akadémia levelező

tagja, majd alelnöke volt, és számos egyesületben (Magyar Gazdasági Egyesület, Kisfaludy Társaság stb.) is aktív szerepet játszott. Az utókor azonban érdemei dacára hamar elfeledte őt, a következő nemzedékek emlékezetpolitikája csupán a második vonalba sorolta személyét.

Samu Nagy Dániel a források segítségével meggyőzően bizonyítja, hogy Csengery Antal háttéremberi mivolta ellenére is maradandó érdemeket szerzett a nemzetépítés, illetve a parlamentarizmus hazai megteremtése terén, azaz azt mondhatjuk, hogy Csengery munkásságának ismerete nélkül talán nehezebben érthető meg a magyar történelem számos eseménye is. A kiadványból egy olyan politikus arcképe rajzolódik ki, aki pályája minden időszakában a nemzet felemelkedését és megerősödését igyekezett szolgálni, még ha nem is töltött be mindig jelentős tisztséget. Nem utolsósorban az is fontos hozadéka a kötetnek, hogy ráirányítja a figyelmet a másodvonalbeli korszereplőkre, illetve a munkásságuk feltárásának hasznosságára, hiszen a „szürke eminenciások” nem ritkán ugyanolyan jelentős történelemalakító munkát végeztek, mint a „nagy emberek”, még ha tevékenységük nem is mindig volt mindenki számára ismert.

Az első pillantásra terjedelmesnek tűnő monográfia szövege könnyen olvasható, ami részben annak is köszönhető, hogy a szerző nem csupán politikai életrajzot készített, hanem Csengery magánéletéről, kap-

csolati hálójáról, illetve eszmevilágáról is számos érdekességet osztott meg az olvasóval. A kötet végén terjedelmes bibliográfia található; Samu Nagy Dániel a teljességre törekedve igyekezett feldolgozni minden vonatkozó forrást, így a későbbi esetleges kutatások vélhetően már csak apróbb adalékokkal fogják tudni kiegészíteni az itt megrajzolt képet. A szöveget 61 fekete-fehér kép gazdagítja, illetve névmutató is segíti az olvasót a kiadványban való

tájékozódásban. A fentebb bemutatott kötetet bátran ajánlhatjuk mindenkinek, aki érdeklődik a 19. századi magyar történelem, illetve a korabeli aktorok munkássága iránt.

Bodnár Krisztián

történész, levéltáros,

Magyar Nemzeti Levéltár

Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei

Levéltára Sátoraljaújhelyi

Fióklevéltár